

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1960
Έτος Α' Αρ. φύλ. 6
Τιμή Δραχ. 1.50
Υπεύθ. Συντάκτης
Χαράλ. Λυσσαρίδης

ΤΟ ΒΗΜΑ

Γραφεία
Ευξείνου Λέσχη
Θεσσαλονίκης
Βενιζέλου 20
Τηλέφ. 77-315

ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΛΛΑΣ, Η ΙΕΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΙΔΕΑ

Δύναται πράγματι, να χαρακτηριστεί η κοσμοϊστορική γεγονός, ή λαβούσα χώρα ανταλλαγής των πληθυσμών κατά τα έτη 1922-23, έπειτα από την γνωστή από την αντική πτώση του Μικρασιατικού μετώπου.

Κοσμοϊστορική γεγονός, από πλευράς γενικής ανατολής και μεσαυροφώσεως μιας μονίμου καταστάσεως, την οποία οι Έλληνες του Πόντου, Θράκης και Μικρασίας, δημιουργήσαντες δια του θανασιού πολιτισμού των, διετήρησαν δια συνεχών γνωστών αγώνων, επί αιώνων ολοκληρώσεως.

Η ανταλλαγή όμως αναλογισμένη λεπτομερώς και εκ βάθρων, αποτελεί ιδιόμορφη και πρωτοφανή κατά την διαδρομή των αιώνων, πλάση, επί των δισκων της ιστορίας έποποθητήθησαν δύο άκρως αντίθετοι θησαυροί, εν τη επιλογή των οποίων ο ένας θα έδει να αποβάλλη την ισχύ του άλλου και κατ' ακολουθίαν να είναι επικρατέστερος του άλλου.

Εκεί έποποθητήθη ο θησαυρός της Έθνικής Ίδεας, εν αντιθέσει προς τον ελληνιστικό χρυσόν, προς την λατρευομένην ανέκαθεν υπό των ανθρώπων ήλην.

Η ήλη αυτή κατακτημένης τεύχε κρατών και έθνοτήτων και μεταβάλλουσα πολλάκις την όψιν της φύσεως, δεν κατόρθωσε να εύρη θέσιν, δεν έπέτυχε να κυριαρχήσει εις την ψυχήν των προσφύγων, τούτων τον μάστιχα, κατά την κρίση των ώραν της επιλογής, ερρίθη άδιστακτως εις το πυρακτωμένον καμίνι της Έθνικής Ίδεας, δίκην δε φρυγάνου αναφλεγείσα έξηφανίσθη. Εκεί παραβλήθει, συνεκρούσθη ο Μαμωνάς μετά του λατρευτού Ναζωραίου, της άγνης και αναμαχήτου Έθνικής Ίδεας και συντριβείς κατέπεσαν, άφανοί της άκαριαίας.

Η φλόγα των άχρων σβήνεται εύθως άμα άνάψη. Έτσι έσβησε και εις την ψυχήν των προσφύγων ή πανίσχυρος δύνα-

μις του χρυσού, δίκην φλεγόμενων άχρων και έμεινε ή άσβεστος φλόγα της πιστής άφοσίσεως εις τα ιδανικά του Έθνους. Ούτω ο χρυσός διήλισθει εν τώ ψυχική των προσφύγων διήλισθη έχαρηκτηρίσθη εν προκειμένω ως ήλη της παύλης του λογικού και εν εύρισκε έλαχιστην τινα θέσιν, θα ήδύνατο να επιφέρει διαστροφήν Ίδεών και πεποθητήσεων, παντοίας πλάνας και καταστροφήν όλεθρίαν Έθνικήν.

Η πιστή όμως και μετά φανατισμού καλλιέργεια της Έθνικής Ίδεας εις τον Πόντον, Θράκη και Μικρασίαν, έπληξεν ή γύριε δια της όποιας άφθονος και χυμώδης έγονιμοποιήθη ή βλάστησις της έξαιρέτου ιδέας προς την Άθανάτον Ελλάδα, ή λατρεία της όποιος ύπήρξε ανέκαθεν, καθήκον έπιτακτικόν, νόμος άπαράβατος, Θεία κληρονομία, μετ' εύλαβείας πιστής φυλάσσομένη.

Κοσμοϊστορική έπαναλαμβάνομεν, γεγονός, ύψιστης όμολογουμένης σημασίας. Αποτελεί μέγιστον τίτλον έθνικής τιμής, των Έλλήνων του Πόντου, Θράκης και Μικρασίας και θα παραμείνη φαινόμενον ιστορικών εις την ιστορίαν των έθνών του κόσμου, ή άδιστακτος περιφρόνησις του πλούτου προς μιάς άναταμάχητον και μη συγκρινομένην εν ούδεμιά περιπτώσει, Ίεράς Έθνικής Ίδεας, καίτοι οι περιφρονηται των πάντων, έγνώριζον κάλλιστα εν τών προτέρων και τός συνεπειάς της τοιαύτης περιφρονήσεως, τά δε έπακολούθησαν τα παραδείγματα ύπήρξαν εν τη δόξη των άδίστακτων.

Πλούσιοι έπιώχουσαν και έπεινασαν και ζητήσαντες προστασίαν, διήλθον τον ύπόλοιπον βίον των στηριζόμενοι εις ψυχία συνανθρώπων.

Έργόδοτοι, έπιχειρηματίαι μεγάλοι, βαθύπλοτοι βιομήχανοι, καθήτησαν έργατά ταπεινών πεζοδρομίων, πρό των όμμάτων των συμπαθώς φερομένων προς τού-

τους συμπατριωτών των και δη εκείνων οι όποιοι έζων και συντηρούν οικογενείας έξ αυτών, άλλοτε.

Ίδιοκτηταί πολυτελών πολυκατοικιών καθήτησαν να ζήσουν και πλείστοι μέχρι σημερον άκόμη ζώον εις τρώγλας άνθυγιεινάς ως κατάδικοι μεσαιωνικών χρόνων.

Άξιοματούχοι και διανοούμενοι, περιφρονηται τίτλων και πλούτου, παρέμειναν κλειστοί εις τó περιθώριον της ζωής.

Εδεργείται μεγάλοι του έθνους, χορηγηται κατά καιρούς ποσών κολλοσιαίων τόσον εις ποικίλας φιλανθρωπικά ιδρύματα όσον και δια πλείστοις αγώνας του μαχομένου έθνους, καθήτησαν πτωχοί και πένητες εν άφανεία. Ούτοι με κεφαλήν κατάλευκον από γήρας και κακοπάθειαν, άτενίζοντες με όμματα ίκετευτικά, ζητούντες βοήθειαν παρά πάντων, απέθανον τελικώς επί της δακρυβρόχου κλήνης των, φέροντες μετ' έαυτών διαμαρτών στεφάνους δόξης και τιμής δια τας σπανίας ύπερ του Έθνους θυσίας των.

Δεν ύπερβάλλομεν, διακηρύττομεν άπλώς την άλήθειαν κατά τρόπον άντικειμενικών και δίκαιων, ραίνοντες συνάμα νοερώς τούς τάφους των τούτων άειμνήστων αγωνιστών, με βάλαμον ψυχικών, τελούντες ούτω μνημόσυνον έπιτακτικόν εις αιωνίαν μνήμην των έθνομαρτύρων αυτών της φυλής μας, δια του παραδείγματος των όποιων αι γενεαί των Έλλήνων εις τó μέλλον θέλουσι γαλουχηθή επ' ώφελεία σύμπαντος του Έθνους.

Ο άνθρωπος εκ φυσικής όρεψής επιθυμεί να γίνη καθ' όλα εύδαιμον. Εν προκειμένω έχομεν άντιπροσθητήν τελείαν, των όρων. Άκρως άντίθετον ένεργείαν δυναμένην να χαρακτηριστεί ως στοιχείον νέον εν τη άνθρώπινη φύσει.

Εν τη διασταύρωσι λοιπόν πλούτου και έξουσιών μετά της Έθνικής Ίδεας, άντικρούμεν θαρραλέαν και άποφασιστικήν άπολακτικην τίτλων και χρυσίου, αυ-

θόρητον αυτοκαθαίρειν, περιφρόνησην πρωτοφανή έγκοσμίων αγαθών.

Οι έθνήντες άγωνισταί δια του άνωτέρου τρόπου, από πλούσιου και τιλοχου καθήτησαν άπλοί άσμοι πολίται, άπλοί και άσμοι διάκονοι εν τώ Έθνικώ Ίερατείω, Μεγάλοι όμως διδάσκαλοι δια του παραδείγματος των, πασών των έπερχομένων γενεών του Έθνους.

Ίδού λοιπόν, θριαμβεύτρια, ή δια μέσου των αιώνων καλλιεργηθείσα εν τώ Έθνικώ Φυτωρίω του Έλληνισμού του Πόντου, Θράκης και Μικρασίας, Ίερά Ίδέα περί της Άθανάτου και Αιωνίας Ελλάδος, ή συνδύβουσα κατά τα έτη 1922-23 την πανίσχυρον ήλην, πρό των όμμάτων των έθνών του κόσμου και περιβεβλημένη την ζώνην παγκοσμίου πρωταθλήματος, συνεχίζει τó έργον αυτής εις την έλευθέρην Πατρίδα των προγόνων, την Ελλάδα μας.

Και ταύτα μεν περί της ύψιστης σημασίας του προαναφερθέντος κοσμοϊστορικού γεγονότος, του όποιου πρωταγωνισταί και ήρωες ύπήρξαν ως προελέχθη οι πρόσφυγες. Πρόκειται δε περί μιάς μεγίστης Έθνικής Παρακαταθήκης, παραδιδουμένης κατά φυσικόν λόγον, εις την νέαν γενεάν, ως ο άνθρώπινος νόμος επιτάσσει.

Επιβάλλεται έπομένως να σπεύσωμεν, έπωμιζόμενοι πάντες τó έπιτακτικόν μας καθήκον, άντικαθιστώντες επί των έθνικών επάλξεων την φρουράν παλαιμάχων άγωνιστών.

Ως γνήσιοι άπόγονοι τούτων μαρτύρων και ήρώων του Έθνους, ως καταστώμεν άγρυπνοι και πιστοί θεματοφύλακες των ίερών παραδόσεων των προγόνων μας, δια να αποβώμεν του μεγαλείου της Δόξης της Πατρίδος οι συνεχισταί.

Έχομεν βαρύντατον προγονικόν χρέος και έπιτακτικόν έθνικόν καθήκον, να φανώμεν άντάξιοι της παραδοθείσης εις ήμεις άνεπιμήτον κληρονομίας των Μεγάλων Πατέρων μας. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Π. ΚΙΑΡΧΙΔΗΣ

ΟΙ ΠΟΝΤΙΟΙ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Του κ. Γρηγ. Σαββινοπούλου

Σε μια επαρχιακή εφημερίδα διαβάσαμε μια ευχαριστήριο επιστολή ενός πρώην στρατιωτικού, άπευθυνομένη προς έναν Ποντιακήν οικογένειαν ενός χωριού.

Επί τη ευκαιρία της εορτής του Ιστορικού ΟΧΙ ο στρατιωτικός αυτός ένεθυμήθη την όπισθοχώρησιν και την φιλοξενίαν της όποιας έτυχε και αυτός και οι άνδρες του στο χωριό αυτό που κατοικείται από Ποντίους.

Με ιδιαίτερον χαράν και ύπερφανείαν αναφέρομεν τó γεγονός, γιατί για μιάς τούδε Ποντίους έχει τóτο ξεχωριστή σημασία. Και άλλες φορές, πολλές φορές, πολλοί από αυτούς που φιλοξενήθηκαν και βοήθην περιποίησιν και στοργήν σε Ποντιακά στίτια έγραψαν και ευχαρίστησαν τούς ευεργέτας των. Άλλά με την παραπάνω επιστολή διαπιστώνει κανείς πέρα από την άντικειμενικότητα και μια ζωηρή ύπόκρουση θανασιού που δεν φανταζόμαί να είναι τυπική ή ειρωνική. Άλλωστε πέρασε από τóς είκοσαετία δόλοκληρος και δεν ύπρηξε λόγος ο άνθρωπος αυτός να ασχοληθή με ζητήματα που έχουν περάσει και όμως ο θανασιός του αυτός εξακολουθεί να κεντρίζει την ψυχήν του.

Με σφιγμένη την καρδιά και με δάκρυα στα μάτια, γράφει ένδεικτικά, μιάς ύπεδέχοντο

οι Πόντιοι και ήμιλλάντο ποιός να ξεπεράσει τον άλλον σε προσφορά. Περιποίηση, τροφές, στέγη, άποδομένη προς μίαν νικημένους—νικητές όμως στην πραγματικότητα — στρατιώτες μας που γυροούσαν από τó καταρρέσαν Άλβανικό Μέτωπο. Έκείνο τó όποιον έγινε τóτε δεν ήταν άλλη ύποχρέωσις φιλοξενίας, ήταν κάτι παραπάνω, ήταν τó ξεχείλισμα των πατριωτικών συναισθημάτων του Ποντίου και ίδιους της Ποντίας γυναίκας.

Άλλά μήπως τó ίδιο δεν συνέβαινε και κατά την έπιστροφή μας εκ της έξορίας από τó έσωτερικόν της Τουρκίας;

Είναι γνωστόν σε όλους ότι όλοι οι άνδρες των Έλληνικών πληθυσμών των παραλίαν του Πόντου, έξωρίσθησαν εις τó έσωτερικόν της Τουρκίας ως ύπηροι ή ως αιχμάλωτοι. Και όταν ύστερα από τó σύμφωνον της ανταλλαγής των πληθυσμών, οι έξωριστοί αυτοί, οικη τρά όμματα της μανίας της Κεμαλικής, τότε, θρηωδίας άφηνοντο έλευθέροι, κατά την καθόδον τους εσημιώνοντο πραγματικός συναγεμώσεσ σε όλα τα χωριά από όπου θα έπαιρνούσαν οι έξωριστοί. Και έβλεπες εκεί γυναίκες, άλλες φορωμένες σε καλάθια φομιά και διάφορα τρόφιμα και άλλες με καζάνια ζεστά φαγητά, προσκαλούσαν να απαλύνουν τον πό-

νον, την δυστυχία και την πικρία από τις κακοτυχίες και τις στερησεις που είχαν ύποστη. Τό θέαμα ήταν πράγματι συγκινητικώτατον.

Την φιλοξενίαν ανέκαθεν στον Πόντο την θεωρούσαν σαν μια ίερη ύποχρέωση. Ύποχρέωση έπιβαλλομένη και από τά ήθη και έθιμα και από την θρησκεία.

Θεωρούσαν μεγάλο ψυχικό για τούς πεδαμένους των να φιλοξενήσουν κανέναν και να τον περιποιηθούν και πρό πάντος όταν τύχαινε να είναι φτωχός. Και μάλιστα βλέπανε κανένα γέροντα με κάπως βιβλική φυσιογνωμία και με τó ραβδί στο χέρι, λέγανε μεταξύ τους: «Ατός εθαρρείς ο Χριστός» και προσπαθούσαν να τον φιλοξενήσουν όσο τó δυνατόν καλύτερα.

Τά περισσότερα στίτια δια είχαν κ' ένα δωμάτιο ξεχωριστό με ανάλογα κλινοσκεπάσματα για τούς ξένους, ο ξενών. Άλλοιμονον δε σε κείνον που δεν έδέχετο να φιλοξενήσει ή θά έδιωχνε ξένον, όλο τó χωριό θά τον κακολογούσε για την τοιαύτη συμπεριφορά του. Έθεωρείτο δε μεγάλη προσβολή και αυτό άντανακλόσεσ σ' όλο τó χωριό, αν περνούσε κανέναν ξένον και δεν έτύχαινε τήσ αναλόγου φιλοξενίας. Η περιποίηση έγινετο πάντοτε με με-

ΗΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΜΑΣ

Του κ. Ίωάν. Άβραμάντη

«Βαδίζετε επί τά τά ίχνη των προγόνων σας. Πώς θέλετε να άνεβείτε ψηλά, αν δεν σας οδηγεί ή άρετή των προγόνων σας.» (Νίτσε)

Τής βαρυσήμαντης και ύψηλης αυτής φιλοσοφικής επίταξης κάναμε χροί και άλλοτε σε άρθρα μας, σεες φορές μιάς δόξης εύκαιρία. Την έπαναλαμβάνομε και τώρα από τις στήλες του άγαπητού «Βήματος» της Ε. Α. παίροντας άφορη άπό τά ακόλουθα τρία άνέκδοτα, που άκούσαμε γύρω από τó δνομα «Κωστανής Θεοφύλακτος», τον άρχοντάδωπου έκείνον και μεγάλο εδεργέτην της Τραπεζούντας.

Ίδού τó πρώτον: Διάβαζα κάποτε τις έντυπώσεις ενός ταξιδιάρου στον Πόντο, που με τóξιν άλλων έλεγε: «Οι Τούκοί της Τραπεζούντας και σήμερα άκόμη μετά θρησκευτικής έλαβείας άναφύοντο τó δνομα «Κωστανής Θεοφύλακτος». Κοί από περιέργεια ρώτησα ένα φίλο, που έκαιε πολλά χρόνια στην Τραπεζούντα, να μου εξηγήσει τó άλλοκοτο αυτό φαινόμενο. Και μου διηγήθηκε τά εξής: Ένα καλό πρωινό ενώ ο Κ. Θ. πήγαινε στο Γραφείο του, βλέπει κάποια έκτακτη κίτρινη έξω από τó σπίτι έ-ός Τούρκου. Η άστυνομία πετούσε έξω έπιπλα και σκεύη και μια Τουρκάλα έκλαιγε και στηθόδευόταν για τó κακό, που

της γινόταν. Σταματά τó διαδί και λέει στον υπάλληλο να πάη να μάθη, τι συμβαίνει. Έκείνη τη στιγμή άντικαταβάλλεται την παρουσία του ή Τουρκάλα. Τρέχει, πέφτει στα πόδια του και διηγείται, πώς ή άστυνομία προσέβαινε στην κατάσχεσι του σπιτιού της ένεκα, που ο άνδρας της βοήθησε σε άδυναμία να έξοφλήση ένα γραμμάτιο, που ύπεργραψε στη διαταγή των βαθυπλοτών Όθωμανών Νευλή-Ζαντέδων και κατόπιν ληξιαρχόθεσμο. Ο Κ. Θ. παρακαλεί τότε την άστυνομία να σταματήσει την ένεργεία της ύποσχόμενος, ότι αυτός ο ίδιος ανέλαμβανε την έξοφλήσι του χρέους. Αυτό και έγινε.

Και την επομένη, όταν περνούσε από εκεί ο Κ. Θ., δόλοκληρη ή οικογένεια του Τούρκου περιέμενε να τον γάνη με λουλούδια και να περάση από τούς λαίμους των άλλων στεφάνια, έκδηλώνοντας τή μεγάλη της εγνωμοσύνη. Ίδού τó δεύτερο: Μιά φορά ο Κ. Θ., ενώ πήγαινε στο γραφείο του, βλέπει κάποια άσυνήθιστη κίνησι σ' ένα Τούρκικο διδακτήριο υπό κατασκήν.

πάλληλοι του Ύπουργείου Παίδεας, για να έξακριθώσουν επί τόπου, τή άπαιτείτο για την άποπεράτωσι. Δεν γάνει καιρό ο Κ. Θ. και πηγαίνει ο ίδιος να συναντήσει τούς υπαλλήλους. Ρωτάει, αν επί τέλους τή χρονιά έκείνη θά άποπερατωθή ή άνέγερσι.

Και του άπαντούν, ότι δεν ήστο δυνατόν, γιατί άπαιτείται τó ποσόν των χιλίων λιρών, ενώ τó Ύπουργείο διέθετε μόνο τó ήμισυ του ποσού. Κι αν όπεί προσφέρω ενώ τώρα τó υπόλοιπον, μετ' ύπόσχεσθ, ότι έφρότο θά τελειώση; Σαναρσάει ο Κ. Θ.

Βεβαίωτα, άπάντησαν οι υπάλληλοι. — Και μήπως μπορούσαν να πόσουν δημοφιλής άπάντησι μπόδες στο άμείλικτο δίλημμα, που τόσο αναπάντεχα βοήθησαν; — Και άμέσως πήγε στο γραφείο του και τούς έρωτά τó ποσόν των 500 λιρών. Έτσι τó θανασιούργό Έλληνικό «άμ' έπος, άμ' έργον» έξουδέτερος τó μοιρολατρικό Τουρκικό «γιαβάς-γιαβάς» και έληξε επί τέλους ή ταλαιπωρία των Τούρκων με τó διδακτήριο.

Άκούστε τώρα και τó τρίτον: Μιά χρονιά ή Δημογεροντία της Τραπεζούντας άντιμετώπιζε μιά σοβαρή οικονομική κρίσι στα σχολικά ζητήματα. Όπρωόπολογομός των Έκπαιδευτήρων παρουσίαζε έλλειμμα χιλίων διακοσίων λιρών. Και Συνέχεια εις την 4ην σελίδα

ΤΟ "ΒΗΜΑ", ΤΗΣ ΕΥΕΪΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

- 1) Έσωτερικού Έτησις 30 Δρχ. 30 Έξωμηνος 15 Δήμιος, Κοινοτήτων, Οργανισμών, Σωματείων κτλ. Έτησις 100 Έξωμηνος 50

- 2) Έξωτερικού Έτησις 2 Δολ. 2 Έξωμηνος 1

Υπεύθυνος Συντάξεως Χαράλαμπος Αναρτήριος Πλατεία Διοικητηρίου 3

Υπεύθυνος Τυπογραφείου Αγγελόπουλος Σούλας Αλεξανδρείας 58

ΟΙ ΠΟΝΤΙΟΙ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Συνέχεια εκ της 1ης σελίδος

γάλη προθυμία και εξαιρετική ευχαρίστηση.

Το σπίτι για τον ξένο ήταν πραγματικό άσυλο. Κανένας δεν μπορούσε να θίξει τον φιλοξενούμενο γιατί αυτό έδιεγε άμεσως αυτόν τον φιλοξενούντα. Και είναι χαρακτηριστικόν το γεγονός ότι ο ύποδεχόμενος στο σπίτι του ξένου δεν τον ρωτούσε εάν ποιος είναι, από που είναι και πώς βρέθηκε, παρά μόνον μετά την φιλοξενία, αφού δηλαδή πρώτα εξέπληξε τον καθήκον του και έδειχνε εμπρακτά την αγάπη και τον σεβασμόν. Και έπειτα ακολουθούσε η στενότερη γνωριμία και άνεπτυξοστο και άλογος φίλια.

Την ιερότητα των ξένων εξησφάλιζε και εκράνιεν η έπικρατούσα πίστις ότι ο Θεός ο ίδιος, οι Άγγελοι και οι Άγιοί του περιήρχοντο τις πόλεις και τα χωριά υπό μορφήν κοινών θνητών για να έλεγχουν τας πράξεις των ανθρώπων και να διαπιστώσουν σε ποιές πόλεις ή χωριά επικρατεί η εδνομία και σε ποιές η ασέβεια και η άθεοφοβία.

Το έθιμον της φιλοξενίας εμφανίζεται και υπάρχει εις όλους τους λαούς και εις όλες τις εποχές, από της βιβλικής άκομια έποχής, όταν ο Άβραάμ έφιλοξένησε τους τρεις ξένους που του έφρασαν και την χαρμόσυνη εκείνη είδηση ότι θα άποκτηχη υίόν.

Και κατά τους αρχαίους Έλληνικούς χρόνους η φιλοξενία έθεωρείτο ίερον καθήκον και οι φιλοξενούμενοι ήταν προστατευόμενοι του «Ξένιου Διός».

Και ήταν απαραίτητη η κριτική μέριμνα ύπέρχου τότε για τους περιεργόμενους εις διάφορες χώρες ξένους, αλλά ούτε και καμιά πρωτοβουλία μεριμνούσε για την διαμονή και περιθαλίγη αυτών. Αργότερα όμως όσον η πολιτιστική όργανωση των λαών προχωρούσε τόσο και η ανάγκη της φιλοξενίας, καθίστατο όλοκαιροτερον αισθητή. Και άν κατά τους νεότερους χρόνους έμειώθη το αίσθημα της φιλοξενίας, τουτο άσφαλώς όφειλεται εις το ότι άλλτεαν ριζικά οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της ζωής και διατηρείται σε μερικές χώρες μόνον ύπό την μορφήν της προθύμου περιποιήσεως.

Στους Ποντίους όμως διατηρήθηκε αυτό το αίσθημα της φιλοξενίας εις το άκέραιο άπό των αρχαιότερων άκομια χρόνων και παραμένει άμείωτον μέχρι σήμερα.

Στην πρωτεύουσα του Πόντου, στην πολυθρόνη Τραπεζούντα έφιλοξενήθησαν οι μίριοι του Ξενοφώντος. Και μήπως δεν είναι συνέχεια της πατροπαράδοτου αυτής άρετης η ίδρυση υπό της Εβείνου Λέσχης Θεσσαλονίκης της «ΣΤΕΓΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΟΥ ΣΠΟΥΔΑΣΤΟΥ» όπου φιλοξενούνται και περιβάλλονται 30 - 40 φοιτηται εκ των επαρχιών;

Το γεγονός αυτό και μόνον άποδεικνύει ότι το έθιμον της φιλοξενίας το μετέφεραν και

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ - ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

Έλάτε μαζί μου για λίγο στοχαστικοί μου αναγνώστες, έλάτε μαζί μου για λίγο νοερά, σ' ένα φανταστικό, σ' ένα υπερπόντιο ταξίδι. Πέρα από τοπικά και χρονικά όρια, σ' ένα ταξίδι στα βάθη της ειδυλλιακής Ανατολής, κι εκεί επάνω από τις πολιτείες του Πόντου τις μυριόχαρες, άνασκαλεύοντες της μνήμης μας τα κατά βάθος, άς όραματισθούμε μαζί τα Ποντιακά Καλαντόφωρα, έτσι όπως τα τιμούσαν και τα γιόρταζαν, στη χώρα εκείνη την μακρινή, οι παππούδες και παπέρδες μας. Έλάτε μαζί μου... Κάποιο Βυζαντινό Λεοντόκασιτρο, κάποιο χορταριασμένο δόμα άπό τα παλάτια των Κομνηνών, κάποια κορφούλα Χριστοπείστη του 'Αε - Παύλου του Μελέ, της Ζύγανας, τ' 'Αε - Ζαχαρέα, για κάποιο έρειπωμένο κομπαναριό άπ' τις ρημαγμένες εκκλησίες μας, αλλά μάς σταθή για λίγο άρα καταφύγιο και παρατηρητήριο μαζί...

Κι' άπ' εκεί επάνω, άσκακο πώνιας τα βάθη των περασμένων, άς νοσταλγησώμε, κι' άς κλάψωμε μαζί τα μεγαλεία των άσχοκαμένων πατριδών μας, που άπονοδι μας φίλοι, και παράσπονδοί μας σύμμαχοι, τόσο τραγικά κι' άπάνθρωπα μας έστέρησαν...

Έλάτε μαζί μου... Το δίαιτο ξεριζώμα ενός λαού άπό την πατριδογική έστία του, δεν μπορεί να εξαφανιστή τ' άχνάρια του περασμένου του άπό εκεί και τ' άχνάρια αυτά, άκα τάλτα κι' άνεξίτηλα, έχουν να πούν, και θα μάς πούν πολλά, παρά πολλά...

Έλάτε μαζί μου... Χωρίς να θέλω να διανοίξω και να παραβιάσω ετάς πηγές των δακρύων... σας, θα σας μεταφέρω εν τούτοις σε τόπους και χρόνους μακρινούς, και θα ξεδιπλώσω μπροστά σας νοσταλγικές εικόνες ήθών, έθιμων και παραδόσεων του μαρτυρικού Πόντου, γύρω άπό τις 'Αγιες αυτές της Χριστιανώσεως μέρες.

Και θα μεταφερθώμε νεερά πέρα μακριά, στην όμορφη και μαγευμένη Ανατολή, στην χώρα του φωτός και του μυστηρίου, στην χώρα των ποσειτών, των και των θρησκευμάτων, του 'Αστέροφ και των Μάγων, στην μυριόχαρη και αιμα τοδομημένη Ανατολή, στην 'Ανατολή - Ανατολάν...

Κι' εκεί, ανάμεσα στα κάστρα, στις επάλξεις και στα μνημεία των Ιστορικών και Έλληνικών του Βυζαντίου και των Κομνηνών πόλεων, θα νοιώσω με το φτερούγισμα του θρυλικού Δικεφάλου, με το θρόισμα των Βυζαντινών λαδάρων, και θ' άκούσωμε τον άντιλαλο της των Χριστουγέννων ύμνωδίας, σάν θρισμικό 'Εσ αν αν άς, σάν υπερκόσμια Χερουδική με λωδία, εκ στόματος νηπιών και θηλαζόντων...», για τον νεογέννητο της Βηθλεέμ Θεάθρω πο...

Σ' όλες γενικά στις πόλεις και τις κοινοπόλεις του Πόντου και του Έλληνισμού, ιδιαίτερα όμως στην πνευματική του Πόντου κοινότητα την Τραπεζούντα, στην άραία και εύανδρη των Κομνηνών πρωτεύουσα, κάθε Χριστιανική γιορτή πρό παντός όμως η Ακυμνή και τα Καλαντόφωρα, άσκούσαν με κάποιια ιδιαίτερη έπίδραση στον λαό, άνεξαρτήτως φυλής και θρησκείματος.

Εκεί, άπό τους Έλληνες όλων των τάσεων, άς τους Τούρκους, Πέρσας, Κούρδους, Αρμενίους κλπ. όλων των επαρχυματων, έπηρεάζονταν όλοι άπ' τον χαρμόσυνο τόνο των θρησκευτικών μας έορών, και περιέμεναν με την ίδια λαγάρια, με το ίδιο καρδιοχτύπι, με την ίδια συγκίνηση, με τον ίδιο ένθουσιασμό, με τον έρχομό τους.

Συνήθεια, έξις, άττατισμός, λατρεία, πίστις; Δεν έξρω. Ξέρω μόνον, και το διακηρύττω άδιστακτα, ότι στις γιορτές τις Χριστιανικές στην Τραπεζούντα, πάνδημος και πάγκοινος ήταν η συμμετοχή του κόσμου χωρίς καμιά άπολύτως διάκριση. Το κλείσιμο των καταστημάτων και των γραφείων, οι άργιες μ' άλλα λόγια οι γιορτινές, που επί των ημερών μας περιωρίσθησαν εις το έλάχιστον, και έπιβάλλονται με νόμους και Διατάξεις, έτηρούντο τα χρόνια εκείνα, και στην χώρα

έδώ στην νέα τους Πατρίδα και το διατηρούσαν με τον πιδ έντονο τρόπο. Και προσπαθούσαν διά των έργων να μεταλαμπαδεύσουν και παραδώσουν στην νέα τους γενεά και την άρετή αυτή, σάν ίεση παρακαταθήκη με την έντολή της μεταβίβασης και στις έπρχόμενες γενεές.

ΤΟΥ Κ. Μ. ΜΕΤΑΛΛΕΙΔΗ

Αυτοί που κρατούσαν τα χαρτοκάραβα, τραγουδούσαν που και που, ένα άλλο, μιάς Ποντιακής προλεύσεως κι' αυτό τραγουδί, το γνωστό: — Τρεις Καλογέροι Κρητικοί, και τρεις άπ' τ' Άγιον Όρος... — Κάπου κάπου δε, άκούονταν κι' ένα σέ Τούρκικο γλωσσικό ιδίωμα, που θα τώφεραν άσφαλώς μερικοί άπό την περιοχή του Τουρκοφώνου Ποντιακού Έλληνισμού, και που άρχιζε με τον στίχο: — Ίρακ τιν Σαμουίν γιολλα ρή, γέρ άλτινα τιν έβλερι, Άράπτιζα σοϊλεντιέρι... Γιαρ ντιμλιή δλ Παναγία... — Και ο άπό Καισαρείας και Καπαδοκίας λευκόθριξ Άγιος, άκουσε εις όλες τας φωνάς και τας γλώσσας τα 'Ωσ αν αν άς που έρχομύ του.

Εκείνοι πάλι, που είχαν την προέλευσί τους άπό την Ιστορική και φιλοπόροδο Έλληνική περιοχή της Χαλδίας, Άργυροπολίας, Μεσοκαλιδίται, κτλ. θα τον καλωσώριζαν με το ιδίωμα δικό τους, καλαντιάτικο τραγουδί, που άρχιζε με τον στίχο: — Αρχή Κάλαντα, κι' άρχή του χρόνου... και που έφερε ζωρή την σφραγίδα της Ποντιακής του γησιόητης.

Το τραγουδί των μικρών έπρεπε να το άκολουθήτη ένα μικρό φιλοδάρημα, που μεταφράζονταν πολλές φορές σε φρούτα: Φουλυτούκια, κάστανα, μήλα, άχλάδια, καρύδια, τούτια, πορτοκάλια κλπ. Τις περισσότερες φορές το φιλοδάρημα το που ήταν ως έπί το πλείστον κέρμα, καρφώνονταν στην φλοόδα ενός πορτοκαλιού.

Το τραπέζι του Πρωτοχρονιάτικου δείπνου θα σταυρώνονταν με ούλο άπό τον άρχηγό της οικογενείας, με την εγχή: 'Είς το δίαιμα του Πατρός... κτλ... Στό δε άλλο τραπέζι των φροφών, που θα άκολουθούσε το πρώτο, θα γίνονταν το κόψιμο της Αη - Βασιλοπτιτας, θα στόλιζονταν το 'Καλαντακούρ' το κλαδίκι δηλαδή της έληρας που στα φύλλα του θα περιούσαν κα'άλληλα ρασημέτα φουνοτούκια, και θα κρεμούνταν σάν συμβολική προσφορά στο είκονοστάσιο κάθε σπιτιού.

Σε πολλές περιφέρειες του Πόντου, το βράδυ τουτο έκαμναν δειλά δειλά την εμφάνισή τους και τα Καρναβάλια, τα 'Μαιμοείρια' όπως τα όνομάζαν, και συνεχίζονταν μέχρι τέρα με περιοδικές σε όρισμένες γιορτές εμφανίσεις.

Λίγο πριν άπ' τα έτημέρωμα τα, θα πήγαιναν οι γρής και τα κοριτσιόπουλα για το 'Καλαντόνερο' στα πηγάδια και τις βρύσες της γειτονίας, και θάπαιρναν - νερό που θα πλένονταν 'καλαντιάζοντας', δωρίζοντας δηλαδή την βρύση με λίγα φουνοτούκια και κανέναν έλλο φρούο.

Την αύγη με το σύβραμπο, θα μαζεύονταν η οικογένεια στο παράθυρο του σπιτιού που, βλεπε προς την θάλασσα, και κόνοντας την μετάνοια της θα ζήπουσε άπ' την Θεία Πρόνοια να της χαρίση: 'Τύχη φροδών άμον το πλάτος άς... και ύ αν (ύγειαν) καθζρον άμον το νερόν άτες...»

Η ημέρα της Πρωτοχρονιάς περνούσε με έπισκέψεις σε όλα τα γνωστά και φιλικά σπία, και με σχετικά φιλοδωρήματα για τα παιδιά, και δώρα, άνάμεσα στα όποια κοινότερο και προχειρότερο ήταν ο 'επίαγκων' ή κωνική δηλαδή πολύχρωμη εκείνη σακκούλιτσα με τις λιγες καρμελίτσες και τα μικρά δωράκια της.

Στις εκκλησίες μας μοράζονταν την μέρα αυτή πορτοκάλια άπ' τους παππάδες μας, όπως μοιραζόνταν τ' αύγά το Πάσχα... Και θάβανμε κατόπι στην έορτή των Φώτων. Το βράδυ

της παραμονής, άκολουθούνας ένα συγκινητικό και πανάργαιο έθιμο, θα άναβαν όλα τα Ποντιακά σπία άπό ένα κερί στη μνήμη των νεκρών τους γύρω άπό το τζάκι του σπιτιού, ή σ' ένα ταμί με άμμο ή στάχτη. Πολλοί μάλιστα τ' άναβαν στα κατάφωλα των σπιτιών τους. Ήταν αυτό μια συμβολική εκδήλωση εύλαβείας στη μνήμη των προσφώνων νεκρών τους, και ά πιστελούσε ένα δείγμα άνωτερου πολιτισμού και ψυχικής ευγενείας.

Σε κάθε άναμμα κεριού, προ φέρονταν άπ' τον άρχηγό το όνομα του νεκρού συγγενούς τους και λέγονταν άπ' όλους η εύχη: 'Ο Θεός να συχαρά τον...»

Την ημέρα των Φώτων θα γίνονταν η κατάδυσι του Σταυρού με κάθε δυνατή μεγαλοπρέπεια, και θα έπακολούθουσε ή περιφορά του άπ' τους τελειοφοίτους του Φροντιστηρίου Τραπεζούνας, σύμφωνα με καθιερωμένη άνάκαθεν συνήθεια. Το πρόλον των εισπράξεων άπ' την περιφορά του Σταυρού διετίθησαν άποκλειστικά για τα διάφορα εκπαιδευτικά ίδρύματα της Τραπεζούνας...

Μ' αυτόν τον τρόπο γιορτάζονταν σίδη Πόντο τα Καλαντόφωρα στην παλιά εκείνη ειδυλλιακή έποχή. Δεν γνωρίζω άν παρουσιάζουν κανένα ένδιαφέρον για την σύγχρονη Ποντιακή γενιά. Ένα μόνον άμωχ γνωρίζω. 'Ότι, ενώ την έποχή εκείνη της πτωχής και περιορισμένης πνευματικότητας, ζώσαμε στην πραγματικότητα κάτω άπ' την άπόλυτη κυριαρχία του πνεύματος, σήμερα, ύστερα άπό τόσες και τόσες κατακτήσεις και προόδους, ζώμε ένα παντείνω και άδιάκοτο μαρτύριο, κάτω άπό την στυγνή δουλεία της ύλης, της ύλης της ψυχής και άσολιωτικής...

Άλλά, σας έχω κουράσει πολυ άγαπητοί μου αναγνώστες, και κλεινόντας στο σημείο αυτό τον κύκλο του νεορού ταξιδιού μας, σας παρακαλώ να μου έπιτρέψετε να συνεχίσω «Και το ύπό χρόνου».

Τ' ΑΚΡΙΤΑ ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ

(Για την έρημωση του ΠΟΝΤΟΥ)

Τ' Ακριτά ηθε μήνυμα, του Κάτου κόσμου γράμμα και μέσα 'κεί άράδιας, της Ανατολής το δαμα.

Τόχε παράπονο τρανό, καυμό και μαυό' ήμερα που όθιμας και Τούρκοι, δ ΠΟΝΤΟΣ πέρα πέρα.

«Ήταν ντροπή να μείνουμε τα κάστρα μόν κλεισμένα, τα μοναστήρια έρημα, σφιχτά μανταλωμένα!

Όντε παπάδες λειτουργού, ούτε και διάκοι ψήλινον, ά' άχάροπούλια σκούζοντας, παράπονα οάς στέλνον!

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ

Αρχή μηνία κι' αρχή χρονιά κι' αρχή το νέον έτος παντού βγεία και χαρά να βρασιλεύ' ό, έτος. Έντυχιούμενα κάλαντα, πολλά φοράς να φτιάτε μουθία να να παίρτες, εκείνα νι' άγαπάτε. Το νέον έτος έντυχες, και όγυρολι για τ' έλια, παράδες, λίρας να γομών', πολλά σά πορτοφύλια. Τ' άμπαρία παραγεμιστά, γομύτα μαγαζία, και τα μαντρία ζούπα - ζούπη, γελάδια και μοζία. Σ' όποιια σουν άρτούμενα, χορτίνα και άγούρια, πολύχρονα, παντίμορφα να μην έχνε κουσουρία. Πολλά τα χρόνια και καλά, έσείν να έντυχήςτε, ύγειαν, χαράν εύχόμαι σας, πολύχρονοι να ζήτε.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΑΥΡΙΑΝΣ

το έθνικό παραλήρημα στο Χριστογεννητικό πληρώματα... Χριστογεννητικής νύχτας με εύρισκε συγκεντρωμένους δέλους, σάν γυναιεί και τέκνοισ, κάτω άπό τους δόλους του Ιερού της θρησκείας μας κιομιά των.

Ο Άγ. Γρηγόριος της Μητροπόλεως, ή Άγία Μαρίνα, ο Άγ. Βασίλειος, ή Ιστορική Θεοσκεπαστος, ο Χριστός, ή Υπαπανή, ο Άγ. Γεώργιος του Τσαρτακλή, ο Άγ. Ιωάννης της Δαφνιούνας, και ο Άγ. Ιωάννης των Έξωτεινων, πλημύριζαν κυριολεκτικά άπό το πλήθος των εκκλησιαζομένων.

Η ημέρα των Χριστουγέννων περνούσε με έπισκέψεις μεταξύ στενών συγγενών μόνον, και με γλάντια οικογενειακά, με συνοδεία της άθάνατης λύρας μας, για κάποιας έρασιτεχνικής μανδολινατας...

Την Ιστορική πορεία του Ναζωραίου άπό την φάτη της Βηθλεέμ, ως τον μαρτυρικό Γολγοθά, και το μνημείο της Αναστάσεως, δεν την πίστευε μόνον οι συμπατριώται και μοιρολατρικά ο Έλληνισμός του Πόντου. Την παρακολουθούσε νεερά και όλοψυχα, και την ζώσε πραγματικά, σάν να βρισκόταν άνάμεσα στους έπίοι έμνας άγραυλοούντες...

Η γιορτή της Πρωτοχρονιάς στην Τραπεζούντα έπερνούσε κάθε προσπαθεία περιγραφής. Ξεχωρούσε άδολτα πως είμασταν υπόδουλοι στους Τούρκους. Ο λαϊκός συναγεμιάς, την Παραμονή τ' Αη - Βασιλειού, ο θόρυβος, ο σάλος εκείνος ο έορταστικός σε συνέπαιρνε, σε μεταρσίωνα, σε μεθοδουσε. Το βράδυ με το σύβραμπο, άρχιζαν πάλι οι παρές των παιδιών με τα πολύχρωμα φανάρια, και τα συμβολικά χαρτοκάραβα, και τα καλαντιάτικα τους τραγουδία, με έπί κεφαλής το έπικρατέτερο:

— Αρχή μηνία, κι' αρχή χρονιά, κι' αρχή καλός μας χρόνος. Άγιος Βασίλης έρχεται άπό την Καισαρεία...»

ΛΑΪΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Του κ. Μιλτιάδου Νυμφούλου

Τα λαϊκά μας τραγουδία του Πόντου βγήκαν με' άπ' την νηχτή του λαού μας, αυτού που έζησε τις μάρες μέρες της σκλαβιάς. Οι πατέρες μας με' στους άποκηρμένους βράχους και στα όσμια δάση του Πόντου, εκεί όπου δεν έφτιανε το μάτι του έχθρου, ψάλλανε με συγκίνηση τα λαϊκά μας τραγουδία και τα έθνικά μας μοιρολόγια που τους άναβαν το αίμα και τους άνεβαζαν σε σφαίρες ύψηλών ιδανικών. Ποίος άπό μάς άκουσε τους πατέρες

μας στον Πόντο να τραγουδούν έθνικά μοιρολόγια και δεν τους έλδε να τρίζουν τα δόντια τους άπό έθνική άγανάκτηση; Τα έθνικά μοιρολόγια του Πόντου τραγουδήθηκαν άπό τους όρεισίβιους Έλληνες και μάλιστα τους Σανταίους. Είναι άφάνταστος ο καημός και άσούλλητος ο πόνος, με τους όποιους τραγουδούσαν οι άρμαίοι αυτοί πατέρες μας τα έθνικά μας αυτά μοιρολόγια, που είναι τα καλύτερα λαϊκά μας τραγουδία. Αυτά διακρίνεται για την παθητικότητα του μέλους τους, όπως πολλά κλέφτικα τραγουδία του έδώ. Πολλοί διανοούμενοι μας κατακρίνουν την παθητικότητα αυτή και δεν παίρνουν άπ' όσην δεν μπορούσαν νάχουν διαφορετικό μέλος τα ζωντανά μας αυτά έθνικά κειμήλια, με' στα όποια περικλείεται ή Ιστορική και μαρτυρική ζωή του έθνους μας. Έπίσης δεν παίρνουν άπ' όσην δι είναι άνάγκη να περιωρθούν τα κειμήλια αυτά για φρονημάτισον, να μάς ενόσων, να μάς μεταμορφώσουν σε άνθρώπους του καθήκοντος, σε υπεράνθρωπους, σε υπερέλληνας. Δεν μπορεί κανείς να περιωρθή τον έθλο που έπαίξαν τα έθνικά μας αυτά κειμήλια στην στερέωση του έθνικού και θρησκευτικού φρονήματος επάνω στην συνείδηση των επερανθρόπων προγόνων μας. Εκεί στις ράγες των άψηλών βουνών μας, στους λόγγους και στα φαράγγια της Σάβιας και Συνέχεια εις την 4ην σελίδα

